

zajišťováním moderních způsobů podpor podnikatelských subjektů v regionu jako je transfer technologií, poradenství, přístup k informacím apod. Česká regionální politika začíná doceňovat význam uvedeného nástroje v současném podnikání, kde nejrůznější informace a znalosti, nové technologie apod., hrají stále důležitější roli při zvyšování konkurenceschopnosti regionů.

Ad G. Makropolitické nástroje

Značná část makropolitických nástrojů není koncipována jako nástroje regionální. Mezi čistě regionální náleží vládní preferenční systémy kontraktů pro tendry z podporovaných regionů, regionálně diferencovaný systém daňových subvencí, regionálně diferencovaná úvěrová politika, regionální transfery příjmů atd. Sem náleží i regionalizace fiskální politiky. Tyto nástroje byly postupně opuštěny a v současnosti se až na výjimky neuplatňují ani v Evropské unii, ani v české regionální politice.

9 Příprava České republiky na možnosti využití strukturálních fondů a dosavadní podpora regionálního rozvoje ze strany Evropské unie

Příprava České republiky na vstup do Evropské unie, včetně přípravy na přistoupení k systému strukturálních fondů, probíhá již řadu let. Základní rámec pro oblast hospodářské a sociální soudržnosti vytvořila Asociační dohoda mezi Českou republikou a Evropskou unií. Česká republika již vykonala mnoho pro budoucí zapojení do strukturální pomoci EU. Avšak při vytváření podmínek pro využívání strukturálních fondů Českou republikou bude ještě nutno provést celou řadu opatření v oblasti legislativy, regionální politiky, tvorby rozvojových dokumentů, regionální statistiky, rozvoje lidských zdrojů, spolufinancování programů a projektů a zejména vytvořit funkční systém realizace a kontrolních mechanismů.

Pomoc poskytovaná EU v rámci programu Phare představuje významnou podporu pro tvorbu a realizaci regionální politiky v ČR. Zásadní význam nemá pouze poskytování finančních prostředků, ale především to, že participující české orgány veřejné správy mají možnost osvojit si metodické postupy platné v rámci EU a důkladně se připravit na procedury spojené s využíváním strukturálních fondů.

Administrativní struktury pro předvstupní pomoc byly vytvořeny a fungují relativně dobře. V současnosti ministerstva budují administrativní struktury pro využívání strukturálních fondů. Nejrůznější státní podpůrné regionální i sektorové programy jsou postupně koordinovány a harmonizovány s programy EU.

9.1 Programy Phare

Program Phare byl prakticky od roku 1990 první formou finanční pomoci poskytované Evropskou unií na socioekonomický rozvoj České republiky. Postupně byl přizpůsobován prioritám české vlády při přípravě vstupu do EU. To předpokládá dosažení tří důležitých cílů: přijetí *acquis communautaire* (tj. souboru závazků plynoucích ze členství), integrace ČR s infrastrukturou ostatních evropských států a posílení českého hospodářství při přípravě jeho integrace do vnitřního trhu EU.

V současnosti probíhá ex-post evaluace jednotlivých programů a vybraných projektů Phare.

Základní formy programů Phare

Národní programy jsou zaměřené na plošná řešení, takže podléhají spíše odvětvovému řízení jejich alokace. Dosud tvořily převážnou část využitých prostředků. Zaměřeny byly a jsou na tyto okruhy:

- Evropská integrace – právní, finanční a správní agendy.
- Infrastruktura – především dopravní a technická včetně životního prostředí.
- Rozvoj lidských zdrojů – trh práce a vzdělávací systémy.
- Soukromý sektor – hlavně malé a střední podnikání, ale i podpora regionálního rozvoje.

Od roku 1994 tvoří zvláštní okruh dále uvedený Program přeshraniční spolupráce (CBC).

Národní programy na podporu regionálního rozvoje

Od této podpory se očekává zlepšení místních podmínek z pohledu investičních možností a tím i získání investorů zavádějících potřebné progresivní technologie, zaměstnávající místní pracovní síly a tím i zlepšující situaci na trhu práce.

Celkově byly od roku 1995 využity finanční prostředky z programů Phare takto:

Tab. 25: Programy Phare v letech 1995–99 podle jednotlivých oblastí
(v mil. euro)

	1995	1996	1997	1998	1999	Celkem
Institucionální integrace/posílení institut./administr. kapacity pro implementaci ACQUIS	5,0	0	13,0	3,0	5,8	26,70
Rozvoj občanské společnosti – podpora NROS/zesílení demokrat. systému – ochrana lidských práv a menšin	0	0	3,0	2,0	0,5	5,50
Ekonomická a sociální soudržnost					0	
- rozvoj lidských zdrojů					2,4	
- regionální rozvoj/přítprava na SF	2,0	0	2,0		3,35	
- podpora podnikání/podpora investic	0	7,0	2,0		2,0	
- rozvoj prac. trhu/zlepšení zaměstnanosti	1,0	0,5	3,0		16,2	
- velké investiční projekty	0	0	2,0	7,0		50,45
Zemědělství	0	0	1,0	3,0	1,0	5,10
	0	5,0	2,0	2,15	1,0	10,15
	0	0	0	4,8	4,2	9,00
	60,0	0	0	0	0	60,00
	3,0	0	0,5	0,5	0,15	4,15
	8,0	7,5	3,0	1,0	1,0	20,50
	0	0	3,5	3,55	4,0	
	33,0	36,25	25,0	19,0		
	2,6	1,8	2,2	0	0	6,60
	114,6	58,05	62,2	46,0	86,6	367,45

Zdroj: Ministerstvo financí

Alokace vycházejí z priorit indikovaných v jednotlivých letech společně ČR a EU. Kolísání částek mezi konkrétními lety a zároveň mezi uvedenými oblastmi je vysvětlitelné následujícími okolnostmi:

1. V jednotlivých oblastech jsou v každém roce jiné programy (ač stejného základního zaměření) a v jejich rámci existují rozmanité projekty.
2. Alokace je v příslušném roce stanovena na určité období celkem, na rozdíl od toho čerpání je postupné (dobře je to vidět např. v oblasti „Infrastrukturální integrace/sítě TEN“. v roce 1995 bylo do této sféry (2 projekty) alokováno 60,0 MEUR, které byly v následných letech čerpány – proto 0,0 MEUR: nejednalo se o další alokace).
3. Realizace projektu trvá zpravidla 2–3 roky. v případě infrastrukturálních projektů až 5 let.
4. Od roku 1998 došlo k reorientaci programu Phare. Nyní je pozornost soustředěna na plnění cílů předvstupní strategie, indikovaných v programových dokumentech – „Přístupové partnerství“ a „Národní program přípravy ČR na členství v EU“.

Výrazně největší objemy finančních prostředků byly vynaloženy na posílení ekonomiky, jmenovitě na podporu malého a středního podnikání. Část programů tohoto druhu byla explicitně cílena do problémových regionů. Vzhledem ke skutečnosti, že podpora malého a středního podnikání byla vytyčena jako hlavní nástroj regionální politiky, měla tato finanční podpora i výrazně regionální charakter. Obdobně i druhá celkově nejvyšší položka – dotace na technickou infrastrukturu – přispěla významnou měrou ke zlepšení tíživé situace řady měst a obcí. Do třetice i výdaje na lidské zdroje měly svoji regionální dimenzi, neboť umožnily zakládání prvních odborných institucí pro řízení rozvoje území (Regionální poradenská a informační centra – RPIC, regionální rozvojové agentury).

Hlavní přínos pro regionální rozvoj v současné době znamenají prostředky vynakládané na pilotní projekty typu strukturálních fondů, jímž je věnována samostatná část.

Program přeshraniční spolupráce

Program přeshraniční spolupráce (Phare CBC Programme) představoval v letech 1994–1999 nejvýznamnější podporu EU pro regionální rozvoj v ČR. Vedle toho se na bázi pomoci ze strany EU rozvíjejí další aktivity a formy pomoci.

Program přeshraniční spolupráce byl realizován na základě nařízení Evropské komise č. 1528/94. Program byl zahájen v roce 1994 pouze pro území při česko-německé hranici. Od roku 1995 je realizován na základě Víceletého indikativního programu na léta 1995–1999 i v území při česko-rakouské hranici. v roce 1999 byla přeshraniční spolupráce ve smyslu nařízení Evropské komise k realizaci přeshraniční spolupráce v rámci programu Phare č. 2760/1998 rozšířena i na hranici s Polskem a Slovenskem.

V období 1994–1999 bylo uvolněno 125 mil. ECU na projekty při státní hranici s Německem. Na česko-rakouské hranici pak 30. mil. ECU (1995). Další prostředky byly určeny pro realizaci trilaterálních programů na česko-polsko-německé, respektive česko-rakousko-slovenské hranici (cca 2 mil. ECU ročně).

Průměrný objem ročně uvolňovaných prostředků ze strany EU přesahoval ve zmíněném období 1,2 mld. Kč, objem podpořených projektů dosahoval 1,7 mld. Kč.

V roce 2000 byly pro programové období 2000–2006 zpracovány tzv. Společné programové dokumenty pro česko-německé, česko-polské a česko-rakouské příhraniční regiony, požadavek na jejich přípravu vyplývá z nařízení EK 2760/1998 a ze sdělení EK pro program INTERREG III z 28. 4. 2000, které obsahují společné strategie rozvoje vymezeného území pro oba programy a prioritní oblasti zájmu.

Program je zaměřen především na výstavbu základní technické infrastruktury (dopravní komunikace, energetické sítě, čistírny odpadních vod, kanalizace), nezbytné pro další rozvoj obcí, aktivity people to people včetně rozvoje podnikatelských aktivit.

Tab. 26: Orientační rozdělení finančních prostředků z programu Phare CBC na období 1995–1999 (v mil. ECU)

Problémová oblast	Příhraničí ČR–Německo	Příhraničí ČR–Rakousko
Doprava	43,00	6,00
Technická infrastruktura	21,25	6,00
Životní prostředí	42,00	10,75
Hospodářský rozvoj	4,00	3,00
Zemědělství, lesnictví	3,00	1,00
Lidské zdroje	2,25	1,00
Řízení programu	9,50	2,25
CELKEM	125,00	30,00

Zdroj: Ministerstvo pro místní rozvoj.

Na léta 2000–2002 byly schválen indikativní plán pro program CBC Phare v členění:

- Německo: 30 mil. euro
- Rakousko: 12 mil. euro
- Polsko: 15 mil. euro

Ročně je tedy uvolňováno od roku 2000 na všechny tři hranice celkem 19 mil. euro. Přeshraniční spolupráce se Slovenskou republikou se teprve rozvíjí.

Program Phare CBC byl koordinován s obdobným programem EU (INTERREG II). Společným cílem je maximální harmonizace obou programů. Za tímto účelem byly zřízeny v období 1995–1999 Společné programové a monitorovací výbory (Joint Programme Monitoring Committees), které schvalují jednotlivé projekty a monitorují program. Tyto výbory se nyní transformují do Společných kooperačních výborů Česká strana je ve výběrech zastoupena reprezentanty ministrů (spolupředsednictví) má Ministerstvo pro místní rozvoj s partnerským ministerstvem), regionů (v regionech fungují společné organizační struktury na bázi tzv. Euroregionů) a regionálních rad pro NUTS II..

Základní podmínky pro přijetí a realizaci navrhovaných projektů jsou následující:

- Podpora se týká pouze akcí v pohraničním regionu, vymezeném příslušnou zemí v dohodě s Evropskou komisí.
- Projekty musí mít pozitivní dopad na území sousedního státu a usnadňovat spolupráci příhraničních regionů. Přednost mají tzv. společné projekty a projekty obcí.
- Příspěvek EU je poskytován zpravidla ve formě dotace.

Do roku 1998 byly podporovány převážně projekty o menším finančním objemu (do 1 mil. ECU). Od programu 1999 jsou vybírány projekty s minimálním příspěvkem z programu Phare 2 mil. euro. Vzhledem k velikosti projektů a požadavku na spolufinancování ve výši min. 25 % z celkového rozpočtu projektu dochází ke sdružování obcí a tato sdružení jsou předkladateli projektů ve velké míře. Zvláštní skupinu tvoří velmi malé projekty, které jsou od roku 1996 schvalovány v rámci tzv. Fondu malých projektů, zejména v rámci kulturní a hospodářské spolupráce.

Evropská komise klade v současné době větší důraz na oblast hospodářského rozvoje, včetně podpory cestovního ruchu, a lidských zdrojů (projekty zaměřené na vzdělávání, zvyšování kvalifikace, rekvalifikace apod.). Do budoucna se předpokládá větší důraz na projekty navazující na rozvojové programy regionů, tzv. integrované projekty, a na tzv. společné projekty realizované na obou stranách hranice.

V začátku programu přeshraniční spolupráce, kdy byly do programu zařazeny první investiční projekty, se ukázalo, že je nutno vybudovat odpovídající struktury především pro fázi implementace projektů a zabezpečit pro ně potřebný počet pracovníků se znalostí procedur Phare, aby nedocházelo ke zpoždění při realizaci projektů. K tomu přistoupil ještě fakt, že předpisy pro zadávání veřejných zakázek platné v ČR nebyly v souladu s předpisy pro program Phare. Až po dořešení těchto problémů se postupně zahájila realizace projektů schválených v programu 1996 a 1997.

Větší provázanosti programu CBC Phare s programem INTERREG II bránily předpisy pro oba programy. Bohužel ani pro další období 2000–2006 se nepodařilo zcela sladit předpisy pro oba programy, tj. CBC Phare a INTERREG III. Předpoklady pro přiblížení obou programů byly vytvořeny zpracováním Společných programových dokumentů, které vycházejí s toho, že příprava programu bude probíhat společně a po schválení bude program realizován již odděleně z důvodů rozdílných procedur u obou programů.

V rámci programu přeshraniční spolupráce Phare CBC byly v roce 2000 přijaty tyto společné programové dokumenty (JPD):

1. Česká republika – Spolková republika Německo (květen 2000) a dílčí program Česká republika – Sasko (červen 2000);
2. Česká republika – Rakousko;
3. Česká republika – Polsko (červen 2000);
4. Česká republika – Slovensko (květen 2000).

Uvedené dokumenty mají formulovanou dlouhodobou strategii přeshraniční spolupráce a pro tuto spolupráci příslušné priority a opatření.

Program *Phare CBC ČR – SRN* obsahuje čtyři priority a 10 opatření:

1. Hospodářský rozvoj (2 opatření).
2. Infrastruktura (2 opatření).
3. Rozvoj prostoru a životní prostředí (2 opatření).
4. Lidské zdroje a kooperační sítě (4 opatření).

Program *Phare CBC ČR – Rakousko* obsahuje pět priorit a 12 opatření:

1. Přeshraniční ekonomická kooperace (3 opatření).
2. Dostupnost (2 opatření).
3. Přeshraniční organizační struktury a sítě (2 opatření).
4. Lidské zdroje (2 opatření).
5. Trvale udržitelný rozvoj a ochrana životního prostředí (3 opatření).

Program *Phare CBC ČR – Polsko* obsahuje tři priority a 6 opatření:

1. Hospodářství (2 opatření).
2. Životní prostředí (2 opatření).
3. Společnost – lidské zdroje (2 opatření).

Program *Phare CBC ČR – Slovensko* je nejobsáhlejší, neboť obsahuje 5 priorit a 22 opatření:

1. Rozvoj MSP a zvyšování technologické úrovně (3 opatření).
2. Lidské zdroje a sociálně kulturní rozvoj (5 opatření).
3. Rozvoj venkova a cestovního ruchu (5 opatření).
4. Rozvoj dopravní a technické infrastruktury (4 opatření).
5. Životní prostředí (5 opatření).

Všechny čtyři programy přeshraniční spolupráce mají tedy formulovány priority a opatření, které se v různé míře intenzity váží k přeshraniční ekonomické spolupráci, rozvoji lidských zdrojů, sociálně kulturnímu rozvoji, ochraně životního prostředí a rozvoji cestovního ruchu. Ve třech programových dokumentech jsou řešeny otázky zvýšení přeshraniční dostupnosti na bázi zlepšení dopravní a telekomunikační infrastruktury. Jeden programový dokument (CBC ČR – Slovensko) se zabývá specifickou problematikou rozvoje zemědělství a lesnictví.

Pilotní programy typu strukturálních fondů

V roce 1997 Ministerstvo pro místní rozvoj vybralo a schválilo 3 regiony reprezentující hlavní typy regionů v ČR, ve kterých budou připraveny a realizovány programy rozvoje na bázi strukturálních fondů EU:

- Strukturálně postižená oblast – okresy Most, Chomutov, Teplice (v roce 1998 byla rozšířena na celé území jednotky NUTS II Severozápad).
- Zaostávající venkovská oblast – okresy Jeseník, Bruntál, Šumperk.
- Oblast s růstovým potenciálem – okresy Olomouc, Prostějov, Přerov.

Hlavním účelem programů je poskytnout ministerstvům, místním a regionálním subjektům praktické zkušenosti s přípravou a prováděním programů typu strukturálních fondů. Tyto zkušenosti budou využity při realizaci budoucího národního programu hospodářského a sociálního rozvoje na období 2000–2006. Hlavními složkami těchto programů byly v první fázi (1997–1998) školení pracovníků, vytváření institucionální struktury pro budoucí realizaci projektů a příprava projektů. Realizace projektů byla zahájena ve druhé polovině roku 1999.

Tento výběr byl v první fázi prací na NRP územně rozšířen na celé regiony NUTS II:

- Severozápad,
- Ostravsko,

- Střední Morava,
což vzala na vědomí vláda ČR svým usnesením č. 714 ze dne 14. 7. 1999.

Phare 2000

Evropská komise doporučila pro investice v oblasti hospodářské a sociální soudržnosti pojetí „jeden cílový region – jeden program“, tj. zpracovat pro každý cílový region jeden program společně všemi zúčastněnými ministerstvy (MMR, MPO a MPSV ve spolupráci s MŠMT) a pro oblast výstavby institucí sloučit tři původně samostatné projekty MMR, MPSV a MPO do jednoho.

Bylo rozhodnuto, že pro oblast hospodářské a sociální soudržnosti bude podpora směřována do dvou investičních projektů ve dvou cílových regionech NUTS II Severozápad a NUTS II Ostravsko, které umožní realizaci vybraných opatření z pilotních SOP Konkurenceschopnost a Rozvoj lidských zdrojů a příslušného pilotního ROP, a do jednoho projektu zaměřeného na výstavbu institucí (pokračování twinningu) „Konsolidace národní rozvojové strategie a podpory včetně přípravy sektorů zaměstnanosti/rozvoje lidských zdrojů a průmyslu/produktivního sektoru na příjem podpory ze strukturálních fondů a Fondu soudržnosti“. Program Phare 2000 rovněž podpoří projekt „Systém zadávání veřejných zakázek“ realizovaný formou twinningu, který úzce souvisí s oblastí hospodářské a sociální soudržnosti.

Dokumenty byly průběžně dopracovávány na základě komentářů Centra pro zahraniční pomoc, Delegace Evropské komise a EK a v květnu prostřednictvím CZP předloženy do Bruselu. Dne 22. června 2000 schválil Řídící výbor Phare Finanční návrh Národního programu Phare 2000 pro ČR a dne 31. října 2000 bylo podepsáno Finanční memorandum pro národní program Phare 2000. V rámci tohoto programu obdrží projekt zaměřený na výstavbu institucí podporu 1,5 MEUR; 0,9 MEUR bude věnováno na projekt systému zadávání veřejných zakázek a každý z obou cílových regionů získá na realizaci investičních projektů 8 MEUR a současně prostředky ze státního rozpočtu na spolufinancování programu ve stejné výši (tj. celkově 16 MEUR).

Projekty investiční podpory Phare 2000

1) *Produktivní sféra: Fond pro podporu rozvoje nehmotných faktorů konkurenceschopnosti v malých a středních podnicích (MSP) (Severozápad i Ostravsko).*
Tento fond navrhovaný MPO je sektorové opatření zaměřené do cílového regionu. z dlouhodobého hlediska je cílem dosažení takového podílu MSP na regionální ekonomice do roku 2006, který by byl srovnatelný s obdobnými zeměmi s rozvinutým tržním hospodářstvím.

2) *Infrastruktura na podporu podnikání:*

- a) *Samostatný velký projekt: Vědecko-technologický park (Ostravsko)*
V rámci tohoto projektu bude na průmyslovém pozemku s technickou infrastrukturou postavena multifunkční budova s podnikatelským inkubátorem.
- b) *Grantové schéma pro podporu podnikatelské a turistické infrastruktury (Ostravsko)*
Cílem je změna image regionu z vysoce průmyslové oblasti s poškozeným životním prostředím na turisticky atraktivní region, a to prostřednictvím lepší turistické infrastruktury, větší nabídky i kvality turistických zařízení i lepší kvality turistických zařízení a poskytovaných služeb.
- c) *Grantové schéma pro podporu podnikatelské infrastruktury (Severozápad)*
Cílem je diverzifikace, propagace a modernizace regionální ekonomiky, posílení technické infrastruktury pro rozvoj podnikání, stimulace zakládání nových MSP a vytváření pracovních příležitostí, zlepšení celkového podnikatelského prostředí a stabilizace a posílení konkurenceschopnosti MSP v regionu.

3) *Rozvoj lidských zdrojů: Fond na podporu rozvoje lidských zdrojů (Ostravsko, Severozápad)*

Toto grantové schéma se prostřednictvím podporovaných opatření zaměřuje na zlepšení flexibility odborného vzdělávání a školení, integraci skupin ohrožených sociální exkluzí včetně zvýšení jejich šance na zaměstnání a dále zlepšení přístupu ke vzdělání a kvality vzdělávání čerstvých absolventů škol i podnikatelů z regionu.

V červenci 2000 byla Evropskou komisí (EK) uvolněna pro ČR rezerva Phare 2000 (CZ Supplementary Investment Facility 2000), kterou lze alokovat na investiční projekty, v celkovém objemu 8,1 mil. euro.

Pro podporu z rezervy Phare 2000 byly vybrány čtyři projekty ze stávajících cílových regionů, dva z NUTS II Severozápad a dva z NUTS II Ostravsko:

- 1) Průmyslový park Cheb
- 2) Dopravně zbožové centrum Lovosice
- 3) Průmyslová zóna Ostrava-Mošnov
- 4) Průmyslová zóna Kopřivnice-Vlčovice

Projekt výstavby institucí

Projekt v rámci výstavby institucí bude realizován především prostřednictvím twinningu. Je pokračováním twinningu (ve smyslu jeho dopracování), který probíhá v rámci programů NOP 98 SPP a NOP 99 ESF. Cílem těchto programů je identifi-

kovat veškeré struktury a systémy, jež je nutno zřídít, a pomoc při jejich faktickém zřizování (směrnice, manuály, software pro monitorování). Dalším cílem je položit základy pro programování a implementaci ESF.

Phare 2001

Práce na přípravě programu Phare 2001 probíhaly od června 2000. V průběhu programovacích misí byly návrhy priorit pro oblast hospodářské a sociální koheze předloženy Ministerstvem pro místní rozvoj ve spolupráci s Ministerstvem práce a sociálních věcí (MPSV) a Ministerstvem průmyslu a obchodu (MPO) zpracovány do podoby tzv. logframe matrix, což je přehledná tabulka informující souhrnně o obecných i konkrétních cílech programu, způsobu a prostředcích, jakými mají být tyto cíle dosaženy, i ukazatelích, jejichž pomocí lze úspěšnost projektů měřit. V současné době je příprava programu ukončena.

Projekty investiční podpory

Jednotlivé projekty investiční povahy budou realizovány v cílových regionech typu NUTS II. Kromě pokračování podpory v cílových regionech programu Phare 2000 – Severozápad a Ostravsko – byla podpora pro rok 2001 rozšířena na další region NUTS II: Střední Moravu.

V rámci Phare 2001 – oblast hospodářské a sociální soudržnosti (HSS) budou podporovány projekty na rozvoj průmyslových zón, na regeneraci a využití lokalit se starými zátěžemi a na rozvoj podnikatelské infrastruktury v cílových regionech.

Projekty výstavby institucí

Na základě jednání byla zpracována programová dokumentace pro projekt: „Dobudování institucionálních struktur a opatření pro zvýšení absorpční kapacity na národní a regionální úrovni“ v gesci Ministerstva pro místní rozvoj – projekt je zaměřen zejména na školení, kde cílovými skupinami jsou především regionální i sektoroví aktéři na úrovni NUTS II. v působnosti MPO se jedná o projekt „Strategie regenerace a využití existujících průmyslových ploch a objektů“ a dále projekt „Strategie pro průmyslové zóny“. Cílem těchto projektů je zmapovat a komplexně metodologicky připravit systém využití existujících průmyslových ploch zejména pro potenciální průmyslové investory, jako potenciální průmyslové parky, inkubátory nebo inovační centra. Z hlediska regionálních priorit jsou projekty zaměřeny na oblast severní Moravy, která zde poslouží jako pilotní region pro ostatní oblasti České republiky.

Phare 2002

Podpora jednotlivým sektorům je zaměřena podle následujících priorit:

- politická kritéria – opatření pro dlouhodobě udržitelný rozvoj občanské společnosti a zlepšení aktivní účasti seniorů na sociálním životě v české republice;
- doprava – opatření zaměřená na integrace železniční sítě ČR do evropské sítě;
- vnitřní trh – příprava českých státních institucí na vnitřní trh EU;
- zemědělství – zlepšení veterinární kontroly na hranicích, posílení politiky bezpečnosti potravin;
- životní prostředí – implementace legislativy EU;
- justice a vnitro – zlepšení ochrany státních hranic, implementace legislativy EU;
- zaměstnanost, sociální věci a zdravotnictví – posílení kapacity hygienické služby, příprava na EQUAL, Národní akční plán sociální inkluze, posílení České správy sociálního zabezpečení pro budoucí reformu penzijního systému a systému zdravotního pojištění;
- posílení administrativní kapacity, zlepšení rozvoje lidských zdrojů a implementace celoživotního vzdělávání ve státní správě.

V rámci Phare 2002 je také podporována účast České republiky v komunitárních programech.

9.2 Předvstupní programy SAPARD a ISPA

SAPARD

Program SAPARD¹⁷ vychází z nařízení Rady (ES) č. 1268/1999 o podpoře Společenství na předvstupní opatření pro zemědělství a rozvoj venkova v kandidátských zemích v předvstupním období.

Cílem programu je vytvoření rámce podpory Společenství pro trvale udržitelné zemědělství a trvale udržitelný rozvoj venkova v předvstupním období pro kandidátské země, a to zejména v oblastech souvisejících:

- a) se zaváděním shodných pravidel a přístupů, týkajících se společné zemědělské politiky a příbuzných koncepcí,

¹⁷ SAPARD – Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development.

b) s řešením priorit a místních problémů trvalého přizpůsobování zemědělského sektoru a venkovských oblastí v kandidátských zemích.

Priority programu SAPARD v České republice byly stanoveny v Plánu rozvoje zemědělství a venkova na období 2000–2006, který byl projednán vládou ČR v červenci 1999 (usnesení č. 769/1999). Priority Plánu SAPARD se zaměřují na zavedení *acquis communautaire* a udržení konkurenceschopnosti zemědělských a potravinářských podniků a na trvale udržitelný hospodářský a společenský rozvoj a stabilitu venkovských regionů zlepšením životního prostředí, životních podmínek a oživením podnikání.

Dne 13. září 2000 byl poradním výborem Evropské komise pro zemědělské struktury a rozvoj venkova (STAR) schválen Plán SAPARD pro rozvoj venkova a zemědělství v ČR, což bylo potvrzeno Rozhodnutím EK č. C (2000) 3105final z 26. října 2000. Konečná verze Plánu SAPARD byla předložena vládě a vzata na vědomí 7. března 2001. Dne 5. 2. 2001 byla podepsána Víceletá finanční dohoda s Komisí ES a na jejím základě MZe požádalo o zahájení procesu akreditace agentury SAPARD. Evropská komise pověřila dne 15. 4. 2002 řízením pomoci z programu SAPARD Agenturu SAPARD.

Implementace programu SAPARD se tedy v ČR opozdila. První kolo výběru projektů se uskutečnilo na jaře 2002 a nyní jsou tyto projekty realizovány.

Tab. 27: Finanční tabulka pro SAPARD (maximum) v mil. euro

Priorita	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Zlepšení konkurenceschopnosti zemědělství	14,3	14,1	14,3	14,5	14,0	14,1	14,1
Udržitelný rozvoj venkovských oblastí	7,1	7,8	7,9	8,0	8,5	8,5	8,5
Technická pomoc	1,0	1,0	0,9	0,6	0,6	0,5	0,5
Celkem	22,4	22,9	23,1	23,1	23,1	23,1	23,1

Zdroj: www.sapard.cz

Dosavadní zkušenosti ukazují, že obce jsou na program SAPARD lépe připravené než podnikatelé, o čemž svědčí cca dvojnásobný počet žádostí přijatých od mikroregionů než od podnikatelů.

ISPA

Cílem programu ISPA¹¹⁸ je přispět k přípravě kandidátských zemí na členství v EU v oblasti hospodářské a sociální soudržnosti s důrazem na sektory životního prostředí a dopravy.

¹¹⁸ ISPA – Instrument for Structural Policies for Pre-Accession.

Podpora v oblasti ŽP pro Českou republiku se soustřeďuje na zajištění jakosti a množství vody, jedná se především o zlepšení kanalizačního systému a o realizaci rekonstrukcí a intenzifikaci existujících čistíren odpadních vod v sídlech nad 2000 obyvatel.

Podpora v oblasti dopravy přispěje k rozvoji efektivního dopravního systému. V současné době jsou podepsána finanční memoranda k následujícím projektům:

Tab. 28: Schválené projekty ISPA (v euro)

Projekt	Termín čerpání	ISPA *	kofinancování	
			stát	město
Rychlostní komunikace R 48 Frýdek-Místek-Dobrá	31.12.2004	20 391 677	13 594 451	0
Železniční trať Ústí n. Orli.-Česká Třebová	31.12.2004	14 300 080	14 300 080	0
Modernizace žel. trati Zábok-Přelouč	31.12.2004	30 907 420	30 907 419	0
Rozšíření kanalizačního systému - město Ostrava	31.12.2005	16 644 682	2 106 742	6 091 385
Kanalizační systém - město Brno	31.12.2005	17 841 373	2 083 300	8 394 967
Technická asistence pro seminář - příprava EIA	30.6.2001	2 167	0	0
Technická asistence pro projektovou přípravu v oblasti ŽP	31.12.2002	285	95	0
Technická asistence pro projektovou přípravu v oblasti dopravy	30.4.2004	625	208 333	0
Podpora řízení a realizace ISPA na Ministerstvu dopravy ČR	31.12.2002	200	0	0
Rekonstrukce vodovodu, kanalizace a ČOV v Podkrušnohoří	31.12.2006	12 870 325	0	6 930 175
Rychlostní komunikace R 48 obepínající Bělouh (Moravskoslezský kraj)	31.12.2006	17 117 121	11 411 414	0
Podpora organizace monitorovacích výborů	31.12.2003	100	0	0
Evaluace kapacity NF a ISPA pro realizaci v EDIS	31.12.2003	680 902	0	0
Rychlostní komunikace R 48 Dobrá-Tušanovice-Žukov. 1. etapa	31.12.2006	19 797 676	13 198 451	0
Jihlava - ČOV a zkvalitnění kanalizačního systému	31.12.2006	9 620 000	2 200 000	2 980 000
Olomouc - zkvalitnění kanalizačního systému	31.12.2006	10 123 400		

Zdroj: webové stránky Centra pro zahraniční pomoc MF ČR

Finanční memorandum ISPA pro odstraňování následků povodní 2002: rekonstrukce infrastruktury v sektorech dopravy a životního prostředí zničené nebo poškozené povodněmi v srpnu 2002

Celková výše příspěvku ISPA je 30 mil. euro, z toho 24 mil. euro z rozpočtu ISPA pro rok 2002 a 6 mil. euro z rozpočtu roku 2003. V rámci tohoto Finančního memoranda budou realizovány projekty na opravu a rekonstrukci infrastruktury zničené či poškozené v průběhu katastrofálních povodní v srpnu 2002 s cílem zajistit urychlenou obnovu poškozených oblastí. Navržené projekty zahrnují naléhavé opravy železničních tratí, silničních a dálničních úseků a mostů v Jihočeském, Karlovarském, Středočeském a Plzeňském kraji a rekonstrukce čistíček odpadních vod a kanalizačních systémů v Jihočeském, Plzeňském a Středočeském kraji a v Praze. Finanční prostředky ISPA jsou poskytovány za výjimečných podmínek, umožňujících zvýšený podíl příspěvku ISPA (85 % celkových nákladů), urychlení finančních toků a podstatné zjednodušení procedur pro zadávání veřejných zakázek, včetně možnosti zpracování dokumentace v češtině.

9.3 Závěrečné poznámky

V druhé polovině devadesátých let byl nejvýznamnějším přínosem z pomoci Evropských společenství postupný průnik nových pojetí a přístupů, i způsobů a metod práce do sféry české regionální politiky. Do té doby byla česká regionální politika více méně chápána jako „záchranný systém“ ve smyslu mimořádné a jednorázové pomoci problémovým regionům. Konceptní přístupy, založené na principu programování, víceleté pomoci problémovým regionům i výraznější roli regionálních orgánů převládající v Evropské unii, se už postupně prosazují i v české regionální politice, a to zejména po roce 2000.

Posléze se předvstupní pomoc uplatnila v podpoře infrastruktury, rozvoje lidských zdrojů a venkova, cestovního ruchu, malého a středního podnikání, ochraně životního prostředí apod. Zejména díky podpoře z Phare se začala rovněž budovat institucionální struktura a implementační systém pro využití strukturálních fondů.

Lze konstatovat, že pomoc z Evropských společenství výrazně přispěla k formování moderní české regionální politiky.

10 Závěr

Do Evropské unie vstoupí Česká republika zřejmě i s ostatními kandidátskými zeměmi v roce 2004. S tím souvisí celá řada otázek. Nás však zajímají dopady vstupu ve sféře regionálního rozvoje a regionální politiky. Především bude možno čerpat prostředky v rámci politiky hospodářské a sociální soudržnosti, jež je financována pomocí strukturálních operací. Budeme tedy využívat prostředky ze strukturálních fondů a Fondu soudržnosti (viz následující tabulka).

Tab. 29: Alokace strukturálních operací pro ČR

Oblasti podpory	Alokace strukturálních operací pro Českou republiku (v mil. euro, ceny 1999)			
	celkem	2004	2005	2006
Fond soudržnosti				
maximum	932,1	319,2	262,8	350,1
minimum	740,5	253,2	208,4	278,9
průměr	836,3	286,2	235,6	314,5
Strukturální fondy	1491,2	371,4	498,1	621,7
Cíl 1	1286,4	307,0	431,1	548,3
Cíl 2	63,3	21,1	21,1	21,1
Cíl 3	52,2	17,4	17,4	17,4
Iniciativy Společenství				
INTERREG	60,9	19,0	19,0	22,9
EQUAL	28,4	6,9	9,5	12,0
Strukturální operace celkem	2327,5	657,6	733,7	936,2

Zdroj: Evropská komise, leden 2003.

Pro získání těchto prostředků musí Česká republika splnit velmi náročná kritéria, na výše uvedené prostředky není automaticky nárok. Bude především záviset v prvé řadě na kvalitě předkládaných programových dokumentů a pak na dostatečném množství standardních projektů.

Hlavním problémem je vybudování odpovídající administrativní kapacity pro zabezpečení funkčnosti implementačního systému pro využívání strukturálních fondů a Fondu soudržnosti EU. Proces budování administrativní kapacity bude probíhat ve třech fázích:

1. Analýza současného stavu, jež bude mít zásadní význam pro budování nových struktur.
2. Přípravné období a postupný náběh nových administrativních struktur. Tato fáze by měla proběhnout do konce roku 2003.